

Jacek Łapott

Pozyskiwanie żelaza w Afryce Zachodniej
na przykładzie ludów masywu Atakora

Żory 2008

Spis treści

Wstęp	9
1. Kowal i metalurgia żelaza w afrykanistyce.....	13
2. Przedmiot i zakres pracy	19
Rozdział 1. Epoka żelaza w Afryce jako problem badawczy	29
1.1. Kwestia źródeł i periodyzacji.....	29
1.2. Początki epoki żelaza w Afryce	31
1.3. Epoka żelaza w Afryce Zachodniej w II tysiącleciu naszej ery	40
Rozdział 2. Masyw Atakora, jego fizjografia i mieszkańcy	51
2.1. Masyw Atakora.....	51
2.2. Uwarunkowania geologiczne	54
2.3. Problem laterytu	56
2.4. Mieszkańcy masywu Atakora i ich związki z żelazem.....	59
2.4.1. Struktura etniczna i lingwistyczna regionu.....	59
2.4.2. Społeczności lokalne i miejsca szczególnie związane z metalurgią.....	62
2.4.3. Geneza metalurgii żelaza według lokalnych mitologii	66
2.4.4. Społeczny wymiar metalurgii	68
Rozdział 3. Pozyskiwanie żelaza w rejonie masywu Atakora	71
3.1. Surowce niezbędne w procesie wytopu	71
3.1.1. Surowiec podstawowy – ruda żelaza	71
3.1.2. Metody eksploatacji rudy żelaza.....	76
3.1.2.1. Pozyskiwanie powierzchniowe rudy.....	76
3.1.2.2. Pozyskiwanie rudy w kopalniach odkrywkowych.....	77
3.1.2.3. Pozyskiwanie rudy w kopalniach szybowych	78
3.1.3. Surowce pomocnicze – pozyskiwanie węgla drzewnego, drewna i piasku	82
3.2. Dymarka – piec do wytopu żelaza	90
3.2.1. Dymarka – w świetle naukowych mitów.....	90

3.2.2. Typologia dymarek	93
3.2.3. Budowa dymarek	102
3.3. Proces technologiczny	116
3.3.1. Przygotowanie wytopu – załadowanie pieca	116
3.3.2. Wytop żelaza w dymarce.....	122
Rozdział 4. Poprawianie żelaza	131
4.1. Poprawianie żelaza i jego miejsce w procesie metalurgicznym	131
4.2. Warsztat pracy i narzędzia	136
4.3. Poprawianie żelaza przez hutników.....	150
4.4. Poprawianie żelaza przez kowali	156
Rozdział 5. Wielkość produkcji i zasady dystrybucji żelaza	165
5.1. Wielkość produkcji żelaza.....	165
5.2. Dystrybucja żelaza i jego produktów	173
5.2.1. Warunki i zasady dystrybucji	173
5.2.2. Przedmiot handlu.....	177
5.2.3. Formy handlu.....	179
5.2.3.1. Handel łupą.....	180
5.2.3.2. Handel lokalny.....	182
5.2.3.3. Handel dalekosiężny	186
Zakończenie	193
Summary.....	197
Słownik wyrażen technicznych i terminów rzadziej spotykanych	204
Analizy fizykochemiczne	208
Lista informatorów	214
Bibliografia	216
Spis tablic.....	227
Spis rycin	228
Spis ilustracji.....	230